

Zdeněk Mařatka a jeho podíl na založení České gastroenterologické společnosti a jejího časopisu. Gastroenterologická společnost v Čechách a na Slovensku

Milan Kment

II interní klinika 3. LF UK a FN Královské Vinohrady, Praha, přednosta prof. MUDr. Michal Anděl, CSc.

Souhrn

Zdeněk Mařatka (1914–2010) by vedoucí osobností české i slovenské gastroenterologie i přes nepřízeň tehdejšího komunistického režimu. Byl jedním ze zakladatelů gastroenterologie v Československu. Habilitoval se velmi časně po 2. světové válce v roce 1948 monografií Ulcerózní kolitis, kde shrnul své osobní zkušenosti i poznatky ze studijního pobytu v USA a dalších zemích. Mařatka stál u kolébky České gastroenterologické společnosti a své působení završil vysoce úspěšným 8. kongresem ASNEMGE, na němž působil jako vědecký sekretář a jako prezident 1. kongresu trávicí endoskopie. Tyto významné akce se konaly právě v optimistickém období Pražského jara v roce 1968. Vzhledem ke své bohaté publikační činnosti byl Mařatka nominován či volen do různých mezinárodních organizací a v letech 1976–1980 byl dokonce prezidentem Evropské endoskopické společnosti (ESGE). Stál u zrodu časopisu gastroenterologické společnosti, původně nazvaný Gastroenterologia Bohema a později Československá gastroenterologie a výživa. Názvy časopisu se měnily převážně po roce 1989, bohužel ke škodě vzhledem k jeho mezinárodnímu ohlasu a prezentaci na MEDLINE či PUBMED. Mařatka byl členem redakční rady, v letech 1969–1999 byl hlavním redaktorem. Velmi byly oceňovány jeho „špičky“, krátká, většinou jednovětá shrnutí zajímavého zahraničního článku, které uveřejňoval v každém čísle až do své smrti. Jako editor emeritus se trvale podílel svými radami i písemnými příspěvky.

Klíčová slova: Zdeněk Mařatka – česká a slovenská gastroenterologie – Česká gastroenterologická společnost – Gastroenterologia Bohema

Zdeněk Mařatka and his share in the founding of the Czech Gastroenterological Society and its journal. Gastroenterological Society in Czech and Slovak republics

Summary

Zdeněk Mařatka (1914–2010) was a leading person in a Czech and Slovak gastroenterology in spite of the infavourable approach of the official communist policy to him.. He was one of the founders of gastroenterology in Czechoslovakia. He had been habilitated in 1948 for thesis Ulcerative colitis. Mařatka stood at the first steps of foundation of Czech Gastroenterology Society very soon after the WW2 and followed with the preparation as a secretary general of the 8th ASNEMGE Congress in Prague 1968 and as a president the 1st Congress of Endoscopy in the very optimistic atmosphere of „Prague Spring“. He was nominated or elected by several international gastroenterology organisations, during 1976–1980 had been President of ESGE. He started with editing of Czech gastroenterology Association journal as a member of editorial board and had been its main editor between 1969–1999. His well appreciated novelty in the magazine was a short remarks in one or two sentences from the world scientific literature which appeared in every copy. As an editor emeritus he supported the quality of the journal by many advices and contributions including articles.

Key words: Zdeněk Mařatka – Czech and Slovak gastroenterology – Czech Gastroenterological Society – Gastroenterologia Bohema

Zdeněk Mařatka a česká i světová gastroenterologie

Mařatkovými nadřízenými a učiteli ve vnitřním lékařství byli profesori Josef Pelnář a Antonín Vančura, ale v gastroenterologii byl samoukem, jak sám říkal. Na I. interní klinice tento obor pěstovali Jiří Scheiner a Karel Hefort, ale na II. interní klinice se jím nikdo odborně nezabýval. Tím se Mařatkoví otevřela příležitost tuto mezeru vyplnit. Svou odbornost získával hlavně podle zahraničních vzorů, protože u nás gastroenterologie nebyla tak pokročilá, což bylo způsobeno především válkou. Zásadní zlom přinesl Mařatkův studijní pobyt v USA v letech 1947–1948 a další pobyty ve Francii, Velké Británii a jiných zemích. Sbíral zkušenosti po světě a aplikoval je u nás. V oblasti výzkumu v rámci gastroenterologie se věnoval zvláště třem svým zájmům: psychosomatické, tzv. funkčním poruchám a zánětlivým chorobám tlustého střeva [1]. Později k nim přidal ještě endoskopickou terminologii, v níž jeho přínos nabyt světového významu [2] a dočkal se mnoha vydání v různých jazycích.

Těsně po skončení II. světové války stál Zdeněk Mařatka spolu s dalšími zájemci o studium gastrointestinálního traktu u kolébky nově vznikající gastroenterologické společnosti. První schůzka se konala již 24. července 1945, tedy necelé 2 měsíce po skončení války, a to v knihovně IV. interní kliniky profesora Prusíka. Jednalo se o kliniku německé univerzity v Praze, která byla po válce předána české lékařské fakultě. Zasedání se zúčastnili internisté Karel Hefort, Jan Hořejší, Josef Charvát, Zdeněk Mařatka, Josef Mašek, Miloš Netoušek, Bohumil Prusík, Jiří Scheiner a rentgenolog Václav Šváb. Profesori patolog Václav Jedlička a internista Josef Pelnář byli omluveni. Na iniciovanou dotazníkovou akci ohledně zájmu o vydání zamýšleného časopisu zaměřeného na gastroenterologii odpovědělo později kladně 148 mimopražských lékařů [3].

Ustavující schůze České gastroenterologické společnosti se konala krátce poté 25. 10. 1945 na III. interní klinice prof. Charváta v bývalé tzv. divizní nemocnici. Předsedou společnosti byl zvolen Jiří Scheiner, dále byli zvoleni 3 místopředsedové, členové výboru, náhradníci a revizní komise. Zdeněk Mařatka byl zapisovatelem. Druhá schůze společnosti se konala 31. 1. 1946 a třetí 28. 2. 1946. Jiří Scheiner se stal v letech 1946–1950 přednostou interní kliniky v Plzni, kde byla vytvořena pobočka lékařské fakulty Univerzity Karlovy. Z tohoto důvodu se dalším předsedou společnosti stal chirurg Jiří Diviš, který jím byl až do roku 1951, kdy se vedení společnosti ujali „pokrokoví gastroenterologové“. Předsedou se stal Josef Mašek. Za jeho působení se sloučila Česká i Slovenská společnost do Československé společnosti pro gastroenterologii a výživu. Důraz byl položen především na výživu, fyziologii a patofyziologii trávení. V roce 1956 byl vystřídán Josef Mašek slovenským chirurgem Konstatinem Čárským, dále následovali Karel Hefort a Zdeněk Kojeký. Ve společnosti byly vytvořeny 3 komise: komise výživy, která později přešla pod samostatnou společnost, komise endoskopická,

kteřou vedl Z. Mařatka, a komise hepatologická, z níž se v roce 1971 stala samostatná společnost. Endoskopická komise pod Mařatkovým vedením pořádala každoročně endoskopické dny střídavě v Čechách a na Slovensku [4].

Po federativním uspořádání Československa vznikla v roce 1968 Česká společnost pro gastroenterologii a výživu a Slovenská spoločnosť pre gastroenterológiu a výživu [5]. V ovzduší doznívajících Pražského jara se začátkem roku 1969 konaly první svobodné volby výboru společnosti, který byl až na jedinou výjimku výborem nestraníků. Předsedou se stal chirurg Bohuslav Niederle a Zdeněk Mařatka členem výboru. Federální výbor Československé gastroenterologické společnosti vznikl 2. 6. 1969. Pak ovšem zasáhla normalizace a od roku 1973 bez volby nastoupili ve vedení společnosti členové KSČ Josef Mašek a Mojmir Fučík. Jediným nestraníkem ve výboru zůstal Zdeněk Mařatka. Poslední předsedkyní Československé gastroenterologické společnosti před rokem 1989 byla Markéta Jablonská [4].

Mařatka se znovu vynořil ve výboru společnosti jako její předseda zvolený ve svobodných volbách až po roce 1989, tedy ve svých 75 letech. Tak dlouho musel doma čekat na formální uznání svých zásluh, ač předtím byl předsedou Evropské gastroenterologické společnosti a členem dalších mezinárodních společností. Vědeckým sekretářem byl zvolen Jan Kotrlík. Za místopředsedy výboru byli zvoleni Miloš Duda a Bohumil Fixa, členové výboru byli František Antoň, Jaroslav Bitter, Petr Dítě, Václav Jirásek, Milan Kment, Zdeněk Lojda, Olga Shonová, Ivo Šimek a Julius Špičák. S jednou výjimkou tedy všichni nestraníci. V dalším období jako předseda české společnosti následoval Jan Kotrlík, který ji dovedl do velmi úspěšného mezinárodního gastroenterologického kongresu UEGW (United European Gastroenterology Week) v roce 2004, který se konal v Praze v kongresovém paláci na Vyšehradě. Bylo mu věnováno zvláštní číslo časopisu v angličtině s přehledem domácího přínosu u oboru gastroenterologie [5].

Předsedou Slovenské gastroenterologické společnosti se stal Anton Vavrečka a vědeckým sekretářem Marian Bátovský, místopředsedou Tomáš Hildebrand, členové výboru byli Igor Beňo a Evžen Brix. Vztahy mezi oběma národními společnostmi byly vždy velmi přátelské a takovými zůstávají i nadále [6].

Česká gastroenterologická společnost byla jednou ze zakládajících společností Mezinárodní gastroenterologické společnosti (Société Internationale de Gastroentérologie), která vznikla v roce 1935 v Bruselu [7]. Tohoto zasedání se zúčastnili za československé gastroenterology Karel Hefort a Jiří Scheiner. Mařatka jako člen výboru se poprvé mohl zúčastnit zasedání AS-NEMGE až v roce 1960, kdy se kongres konal v nizozemském Leydenu. ASNEMGE je sdružení národních gastroenterologických společností Evropy a Středomozí s oficiálním názvem Association des Sociétés Nationales Européennes et Méditerranéennes de Gastroentérologie, na nějž byl původní shora uvedený název této

mezinárodní společnosti upraven v roce 1947. Na tomto mezinárodním poli se stal Mařatka jedním ze zakladatelů Endoskopického gastroenterologického klubu, který byl v roce 1964 přejmenován na Evropskou společnost pro trávicí endoskopii (Endoscopic Society for Gastrointestinal Endoscopy – ESGE). Později v letech 1976–1980 byl Mařatka dokonce jejím prezidentem. Byl pověřen domácí gastroenterologickou společností požádat společnost ASNEMGE a ESGE o možnost uspořádání dalšího kongresu v roce 1968 v Praze. A skutečně, Praha byla zvolena místem pro pořádání 8. evropského gastroenterologického kongresu ASNEMGE a zároveň 1. kongresu digestivní endoskopie. Tyto kongresy se konaly právě v období Pražského jara a Mařatkova postava zůstává jejich nezapomenutelnou osobností. Bylo to první mezinárodní gastroenterologické setkání v zemi za „železnou oponou“. Mařatkova aktivita shromáždila v Praze všechny velikány tehdejší gastroenterologie a za minimální náklady uspořádala zahraničním návštěvníkům nečekané překvapení. Očekávali potěmkinovské vesnice, ale bylo jim předvedeno, že i v tak mimořádně obtížných životních poměrech, na koleně a téměř zadarmo se dá dělat slušná medicína a dokonce i věda. Návštěvníci byli nadšení intelektuální úrovní prostředí, koncerty v Rudolfinu a Obecním domě i zájezdy na české hrady. K tomuto zasedání bylo vypraveno cizojazyčné číslo časopisu. V úvodním článku nazvaném „From the general secretary's kitchen“ (přeloženo typickým tehdejším newsspeakem jako „Z pracovních zkušeností hlavního zdravotního tajemníka“) Mařatka zdůraznil, v čem spočívá význam mezinárodních kongresů [8]. Není to ani tak zdroj nových poznatků, jako spíše příležitost k navázání osobních vztahů s lidmi, které známe jen z literatury a kteří pracují na podobných tématech, dále možnost vyzkoušet si prezentaci před neznámým publikem a účastnit se diskuse, pozorovat vědecké trendy a získávat tak ostruhy pro zlepšení vlastní vědecké práce. Jednotlivé příspěvky v tomto čísle byly psány v angličtině nebo francouzštině, souhrny samozřejmě v ruštině a angličtině, některé i v němčině. V tomto kongresovém čísle časopisu byla rovněž podána v historii české gastroenterologie [9] spolu s příspěvky domácích autorů: první experimenty s ultrazvukovým vyšetřením břicha (Šmoldas), zkušenosti s peroperační cholangiografií (B. Niederle), streptomycinový test při podezření na perforovaný vřed zažívacího traktu chromografickým vyšetřením moči (O. Tesař), dále zajímavé experimentální studie lymfatického systému (V. Bartoš) i histochemické studie tenkého střeva (Z. Lojda, P. Frič). Byly to nejen na svou dobu zajímavé a přínosné studie. Vždyť zlatá doba endoskopie a hlavně ERRCP teprve přijde, tehdejší nadšení a omezené možnosti cestování se realizovaly právě tímto přístupem, který dnes bohužel často chybí.

Prezidentem kongresu ASNEMGE byl Zdeněk Koječský, Zdeněk Mařatka byl jeho generálním sekretářem a prezidentem 1. kongresu digestivní endoskopie a Jaroslav Šetka generálním sekretářem 1. kongresu

digestivní endoskopie. Ještě po létech mnozí zahraniční i domácí účastníci vzpomínali na nezapomenutelné zážitky odborné i společenské v tehdy tak spontánně nadšené Praze. Z kongresu ASNEMGE byl vydán sborník v nakladatelství Schattauer, jehož editory byli O. Riedl a O. Gregor, který je u nás nedostupný [10]. Z tohoto endoskopického kongresu vyšla v nakladatelství S. Karger ve Švýcarsku publikace, jejímiž editory byli Zdeněk Mařatka a Jaroslav Šetka [11]. Byl to na svou dobu nevšední výkon vydat knižně sborník přednášek v kapitalistické cizině. Jak úsměvně je podívat se do těchto článků dnešními očima. Co tehdy bylo zázrakem, je dnes samozřejmostí. Byla to doba objevení flexibilních endoskopů, které poprvé umožnily pozorovat duté orgány zevnitř, což do tehdejší doby bylo běžné jen pro chirurgy a patology. Z endoskopií se dosud prováděla jen rektoskopie. Gastroskopie rigidními přístroji byla vzácně prováděná experty a zatížena komplikacemi, takže nedošla širšího použití. Andrej Dvorský zavedl metodu „nepřímé bulboskopie“, při níž ze žaludku bylo možno zahlédnout vřed bulbu duodena, což tehdy byl oproti nespolehlivé RTG diagnostice duodenálního vředu velký pokrok. Jsme svědky i dojemné předmluvy velkého průkopníka gastroskopie Rudolfa Schindlera, kterou zaslal redakci krátce před svou smrtí. Vzpomíná zde na Prahu jako město Mozartovo i na založení Gastroklubu v USA v roce 1941, z něhož později vznikla již zmíněná mezinárodní gastroenterologická organizace. Z našich autorů se v něm se svými příspěvky objevili kromě Zdeňka Mařatky a Jana Nedbala studií „Rektoskopie u ileorektální anastomózy“ také Václav Jirásek, Hana Dvořáková, Jaroslav Šetka, Jiří Vrana, Oskar Blažek, Pavel Škeřík, Robert Hladký, M. Kučera, M. Tichý a další. Publikace byla vybavena nejen černobílými, ale i barevnými obrázky, což byl na svou dobu pionýrský čin [11]. Krátce nato se v roce 1971 uskutečnilo v Karlových Varech Mezinárodní sympozium o urgentní endoskopii zažívacích orgánů, z něhož opět vyšly Proceedings redigované Z. Mařatkou a J. Šetkou [12], v nichž nacházíme první zmínky o endoskopování během krvácení do zažívacího traktu, což bylo do té doby tabuizované téma.

Zdeněk Mařatka jako čestný člen společnosti se ještě dlouho zúčastňoval zasedání výboru i většiny pořádaných akcí, na nichž měl vždy aktivní příspěvek, a to stále na vysoké intelektuální úrovni.

Mařatka miloval Slovensko a Slováky, cítil se v jejich přítomnosti vždy velmi mile a přátelsky. Byl pravidelně zván různá zasedání Slovenské gastroenterologické společnosti, kterých se rád zúčastňoval. Bylo to především zimní Gastroforum ve Vysokých Tatrách a pravidelná podzimní zasedání v Bardejovských Kúpelech, samozřejmě vždy s účastí nejen odbornou, ale i společenskou. Snad se nedopustím indiskrece, když se zmíním o tom, jak dovedl protancovat i ve svém pokročilém věku se sympatickými partnerkami celou noc bez jakéhokoliv náznaku časné nebo pozdní únavy. Vzpomínám i na jednu společnou výpravu letadlem na Slovensko ještě v roce 2008, kde přednášel na Krajském

semináři v Prešově, na níž účastníci ještě dnes s radostí vzpomínají.

Časopis gastroenterologické společnosti

První číslo časopisu gastroenterologické společnosti, který se nazýval *Gastroenterologia Bohema* (**obr**), vyšlo v dubnu roku 1947. Časopis vycházel 6krát ročně za celkovou částku 150 Kčs, pro členy společnosti byl zdarma. Obálka byla černobílá, články byly doplněny souhrny v němčině a francouzštině, obrázky v časopisu byly kreslené, RTG dokumentace a histologické nálezy byly černobílé. Vždy byly přítomny zprávy z výboru. Časopis vydávala Česká společnost pro gastroenterologii a výživu s podporou ministerstva výživy. Zodpovědným redaktorem byl doc. Karel Herfort. V redakční radě zasedli prof. Václav Jedlička (patolog), doc. Karel Herfort, doc. Josef Mašek a prof. Jiří Scheiner (internisté). Redakční kruh tvořili prof. Josef Diviš (chirurg), prof. Hons (patolog), prof. Pelnář, RNDr. K. Ořancová (nedávno zemřelá!) a prof. Šváb (rentgenolog). Referentský kruh tvořili prof. Felsenfeld z Chicaga (USA), prof. RNDr. Halačka, dr. Henri (Institut Ernesta Denise v Praze), prof. Jan Hořejší (internista), prof. František Karásek (fyziolog), Zdeněk Mařatka, Bohumil Niederle (chirurg) a MUDr. Arna Ridesová. Tato členka British Councilu později vyučovala na lékařské fakultě anglickou lékařskou terminologií. RNDr. Ořancová a prof. RNDr. Halačka byli specialisty pro výživovou problematiku.

V prvním čísle časopisu J. Scheiner v článku „Po stopách české gastrologie“ [3] se zmiňuje o bohatých vědeckých základech české fyziologie a jejich příspěvcích k chorobám trávení, zejména J. Mareše, J. E. Purkyně, E. Babáka. Uvádí, že chirurg E. Albert chtěl provést exstirpaci žaludku u člověka, ale provedl pouze pokusy na psech, zmiňuje též Albertův steh na tenkém střevě. V chirurgické léčbě žaludečního vředu se uplatňovaly dva přístupy: Kukula propagoval pro léčbu peptického vředu gastroenteroanastomózu a Jedlička resekci žaludku. K dosavadním spisům poznamenává J. Scheiner: „Jmenované svazky zůstávají již jen historickou pýchou knihoven, ale tím jejich význam není o nic menší. Musely být napsány, a musely zestárnouti, aby mohly být napsány knihy mladší a novější a přece v nich nalezneme ještě dnes tolik ukryté moudrosti, zkušenosti a rozvážné prozíravosti, že není ztracen čas, který jsme strávili četbou Eiselta, Maixnera a Thomayera, ale Pelnář se mně zdá nejlepší...“.

V 50. letech 20. století pod vlivem tzv. Pavlova nervizmu a s důrazem na fyziologii a patofyziologii pod úhlem tzv. kortikoviscerální teorie byl časopis přejmenován na *Sborník pro patofyziologii trávení a výživu*.

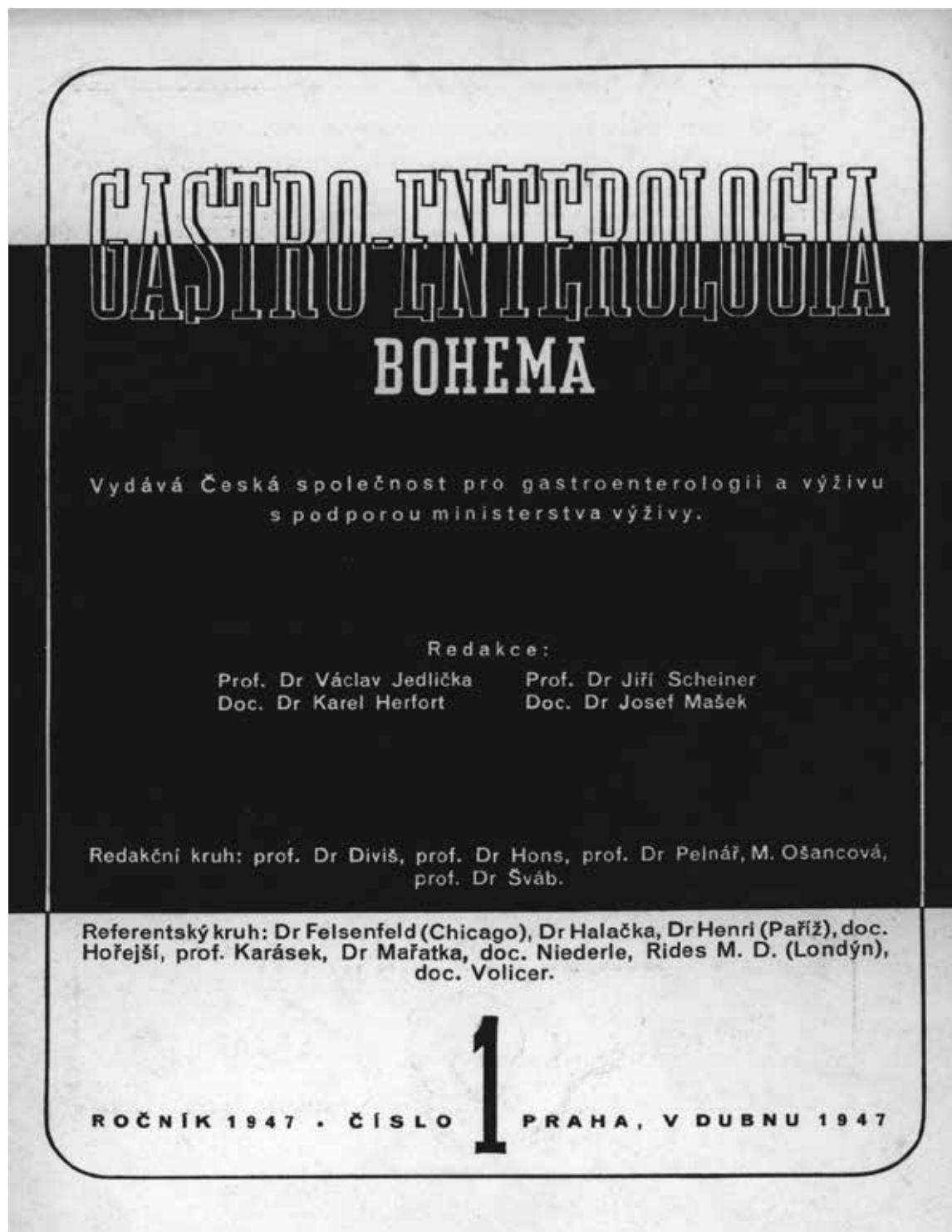
Od roku 1955 a to až do roku 1993 (!) časopis vycházel pod názvem *Československá gastroenterologie a výživa*. Vedoucím redaktorem se stal člen KSČ Josef Mašek, který jím byl až do roku 1969. Mašek se zabýval především výživou, stal se zakladatelem a ředitelem Výzkumného ústavu pro výživu lidu (VUVL). Tématem

časopisu byly převážně články z oblasti výživy, diety, vitaminy, z nich zvláště vitamin C měl prof. Mašek velmi v oblibě.

V roce 1969 se stal vedoucím redaktorem nestraník Z. Mařatka a byl jím až do roku 1999. Tento krok vedl především k revolučně novému uspořádání časopisu, který byl s oblibou čten nejen gastroenterology. Mařatka omezil výrazně články o výživě a zaměřil se systematicky na gastroenterologii. Do roku 1977 bylo uveřejněno 77 původních prací a zavedeny zprávy o knihách, v roce 1976 bylo těchto sdělení 50. Zasloužil se o to, aby články byly řádně členěny, souhrny byly v angličtině a ruštině. Časopis byl velmi racionálně a čtivě členěn takto: Klinické práce, Vyšetřovací metody, Terapie, Sdělení případů, Vědecké schůze, Osobní zprávy, Poznámky a dopisy, Nové knihy, Zprávy. V prvním čísle ročníku 42 v roce 1988 [13] Mařatka zaznamenává dvojnásobný přírůstek původních prací, zavádí rubriku Diskuse, pro níž se podařilo získávat zajímavé příspěvky našich autorů a také rubriku Poznámky a dopisy. Ta měla sloužit k publikaci drobnějších příspěvků, kritik, poznámek a podnětů nepodléhajících recenznímu řízení. Mařatka také zde příznivě kvituje nové složení výboru společnosti se zařazením mladých gastroenterologů, s nadějí, že budou bohatěji přispívat do časopisu. Vzorně vypracovává na závěr roku rejstříky jmenné i věcné. Mařatka vždy razil zásadu, že vydávání časopisu v angličtině, jak mnozí v touze po světovosti doporučovali po roce 1989, není v malých zemích, jako je např. Československo, správné. Mateřskou řeč je třeba kultivovat nejen slovem, ale i písmem, a to i v odborném písemnictví. Všichni čtenáři nebudou umět anglicky, většina příspěvků má domácí charakter včetně personálií, které mají význam jen pro obyvatele příslušné země. Nezapomenutelnými glosami byly Mařatkovy „postřehy“, které on sám miloval, a především byly velmi oceňovány čtenáři. Původně je nazýval „špičkami“ pro vyplnění prázdného místa u končícího článku. Spočívaly v tom, že Mařatka po přečtení zajímavého článku, většinou ze zahraničního tisku, ke kterým měl jako člen zahraničních společností lepší přístup, napsal jednou větou stručný obsah ev. vlastní zhodnocení. Tuto oblíbenou činnost prováděl téměř až do své smrti. Po ukončení své redaktorské činnosti připojil později další novinku, kterou nazval „Komentované referáty“, což byly vlastně rozšířené „špičky“. V nich podal stručný rozbor přečtené, většinou zahraniční práce, vyzdvihl jeho klady a přidal své hodnocení a námitky, zcela podle zásad jeho oblíbené dialektiky: každý jev musí mít kromě svých pozitiv i svá negativa, a naopak.

Vyhověl požadavkům politické atmosféry tehdejší doby s nutností politicky laděných článků nebylo lehké. Mařatka se článkům s politickými tématy úzkostlivě vyhýbal, nicméně občas bylo nutno nějaký článek tohoto druhu, pokud možno neškodný, uveřejnit. Úvodníky politického charakteru psávali různí členové KSČ. Úvodníků s politickým nádechem se citlivě a uvážene občas laskavě ujímal prof. Bučko [14].

Obr. První číslo časopisu gastroenterologické společnosti, který se nazýval Gastroenterologia Bohema, vyšlo v dubnu roku 1947

Formát časopisu do roku 1992 byl A5, poté A4. Od roku 2000 byla vytvořena jiná obálka, která se opět změnila v roce 2010. Vydavatelem časopisu bylo do roku 1991 lékařské nakladatelství Avicenum, poté Národní tiskové středisko České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně (NTS ČLS JEP) s výkonnou redaktorkou PhDr. Lucií Hájkovou a později PhDr. Michaelou Malinovou. V roce 2005 se stala vydavatelem pražská společnost Galén, s.r.o., s ředitelem PhDr. Lubomírem Houdkem a výkonnou redaktorkou Mgr. Helenou Glezgovou, sekretářkou redakce byla Mgr. Hana Hoskocová. Nakladatelem zůstávala stále NTS JEP. V roce 2010 převzala vydavatelství společnost Ambit Media, výkonnou redaktorkou se stala Mgr. Irena Kratochvílová. Se změnami názvů a nakladatelů docházelo i ke změnám grafickým, byly navrženy nové obálky a zavedeny barevné obrázky. Nakladatelem stále zůstává Česká lékařská společnost J. E. Purkyně.

Časopis prošel významnými změnami v názvu, které se bohužel ukázaly kontraproduktivními. Se změnami názvu se změnilo i jejich ISSN, a tak jeho indexace v MEDLINE a PUBMED byla zrušena.

Chronologický přehled názvů časopisu a jejich změn

Gastroenterologia Bohema	1947–1951
Sborník pro patofyziologii trávení a výživy	1952–1955
Československá gastroenterologie a výživa	1955–1993
Česko-Slovenská Gastroenterologie a výživa	1993–1994
Česká a Slovenská gastroenterologie	1994–2000
Česká a Slovenská Gastroenterologie a hepatologie	2000–2009
Gastroenterologie a Hepatologie	2010 dosud

Časopis byl uváděn do roku 1993 na PUBMED a MEDLINE, později elektronicky, potom po změně názvu a tedy i ISSN z tohoto seznamu vypadl a dosud se do něj nevrátil přes opakovanou snahu redaktorů. Časopis jako vedoucí redaktor vedl Z. Mařatka až do roku 1999, kdy převzal úlohu vedoucího redaktora Milan Kment, který vedl časopis do roku 2010. Během jeho působení se sice nepodařilo zařazení časopisu do databáze MEDLINE, časopis však byl zařazen do oficiálního Seznamu neimpaktovaných recenzovaných časopisů schválených Radou vlády, a tedy vhodným pro publikaci grantových úkolů. Z tohoto seznamu byl v současné době vypuštěn. Od roku 2011 převzal funkci vedoucího redaktora Milan Lukáš. V současné době je

časopis excerptován v Chemical Titles, Excerpta Medica, Chemical abstracts, INIS Atomindex, Food Science and Technological Abstracts, Bibliographia medica Cechoslovaca a SCOPUS. Ani současnému vedení se však nepodařilo časopis na MEDLINE umístit.

Mařatka trvale zůstával ve spojení s časopisem nejen jako jeho editor emeritus, ale jako aktivní spolupracovník, který uveřejňoval pravidelně své komentované referáty a hodnocení přečtených nových knih a to téměř až do své smrti.

Literatura

1. Mařatka Z Paměti. Karolinum: Praha 1997. ISBN: 80–7184–077–7.
2. Mařatka Z. World Society of Digestive Endoscopy/OMED. Terminology, definitions and diagnostic criteria in digestive endoscopy. Scand J Gastroent Supplement Oslo: Universitetsforlaget 1984.
3. Gastro-enterologia Bohema. 1947; 1.
4. Mařatka Z (ed). Gastroenterologie. Karolinum: Praha 1999. ISBN 9788071845614.
5. Special Congress Number UEGW. Čes Slov Gastroent Hepatol 2004; 58(Suppl)
6. Kaščák M. Historia slovenskej gastroenterologie. Dostupné z WWW: <<http://www.sgssls.sk/o-nas/historia-slovenskej-gastroenterologie/>>.
7. Arvanitakis C. European cooperation in gastroenterology. Gut 1955; 36(4): 637–638.
8. Mařatka Z. From the general secretary's kitchen. Čes Gastroent Výž 1968; 22: 217–218.
9. Herfort K, Mašek J. L'histoire de la gastroentérologie tchèque et slovaque. Čes Gastroent Výž 1968; 22(4): 228–229.
10. Gregor O, Riedl O (eds). Modern gastroenterology : proceedings : 8th International congress of gastroenterology, July 7th–13th, 1968, Prague. Schattauer: Stuttgart 1969.
11. Mařatka Z, Šetka J (eds). Endoscopy of the digestive system. Proceedings of the 1st European Congress of Digestive Endoscopy Prague 1968. Karger: Basel 1969.
12. Mařatka Z, Šetka J. Urgent Endoscopy of Digestive and Abdominal Diseases. Proceedings of the International Symposium held by the Czechoslovak Society of Gastroenterology and Nutrition and of the Seminar held by the International Society of Gastrointestinal Endoscopy, Prague and Carlsbad, 1971. Karger: Basel 1972. ISBN 978–3–8055–1349–4.
13. Mařatka Z. Do nového ročníku. Čes Gastroent Výž 1998; 42: 1.
14. Bučko A. Výskum výživy po XV. zjazde KSČ. Čes Gastroent Výž 1976; 30:305–307.

doc. MUDr. Milan Kment, CSC.

✉ milan.kment@fnkv.cz

II. interní klinika 3. LF UK a FN Královské Vinohrady, Praha

www.lf3.cuni.cz

Doručeno do redakce 24. 5. 2014